

UDK: 272-454
Stručni rad
Primljeno: siječanj 2011.

Velimir BLAŽEVIĆ
Marije Dimić 4, BiH - 78000 Banja Luka
rim.ilev.b@blic.net

RAZRJEŠAVANJE ŽENIDBE APOSTOLSKOM POVLAŠTICOM

Sažetak

Nerazrješivost je bitno svojstvo ženidbe. Ali dok su neke ženidbe apsolutno nerazrješive, ima ih koje se mogu razriješiti bilo na temelju Pavlove povlastice bilo posebnom apostolskom povlasticom. Ovdje će biti riječi o razrješavanju ženidbene veze odlukom vrhovnog svećenika ili apostolskom povlasticom.

Tim se načinom mogu razriješiti nesakramentalne ženidbe dviju nekrštenih osoba, makar se nijedna od njih ne krstila, ili ženidba nekrštene i krštene nekatoličke osobe, ili katoličke i nekrštene osobe, ako je to na korist vjere i vječnog spasenja koje od tih osoba ili one osobe s kojom bi se sklopio novi valjan brak. Takvu ženidbu, nakon što se provede postupak istrage na način koji je određen propisima Kongregacije za nauk vjere i utvrdi da dotična ženidba nije sakramentalna i da će njezino razrješanje biti na korist vjere, razrješava svojom vlašću vrhovni svećenik ili Papa.

Ključne riječi: *apostolska povlastica, korist vjere, razrješavanje ženidbene veze, nesakramentalna ženidba.*

Uvod

Ženidba je načelno, prema učenju Katoličke crkve, nerazrješiva. Nerazrješivost je apsolutna ako se radi o ženidbama sakramentalnim i koje su izvršene bračnim činom „humano modo“ (ZKP, kan. 1056. i kan. 1141.). Nesakramentalne ženidbe, kao i sakramentalne ako nisu izvršene, mogu se razriješiti primjenom tzv. „Pavlove povlastice“ ako se radi o ženidbi koju su sklopile dvije nekrštene stranke pa se jedna od njih pokrsti ili „apostolskom povlasticom“ ako je ženidba sklopljena između dviju nekrštenih osoba i nijedna od njih se ne krsti, ili između osobe krštene i nekrštene koja je sklopljena nakon dobivenog oprosta od ženidbene zapreke različitosti vjere (*disparitas cultus*). U jednom i u drugom slučaju ženidba se razrješuje u korist vjere (*in favorem fidei*), bilo jednog od bračnih drugova, bilo treće osobe (npr.

one s kojom bi se imao sklopiti novi brak).

Razrješavanje ženidbe temeljeno na poslanici sv. Pavla, 1 Kor 7,12-16, pa odatle i naziv „Pavlova poslanica“ (*privilegium Paulinum*), u svojem najužem obliku, seže već u prva kršćanska vremena. Međutim, tumačenje i razjašnjavanje te ustanove se tijekom vremena razvijalo i dopunjavalo, i Pavlova povlastica je postupno, papinskim konstitucijama (Pija III.: *Altitudo*, od 1. lipnja 1537., Pija V.: *Romani Pontificis*, od 2. kolovoza 1571. i Grgura XIII.: *Populis*, od 25. siječnja 1587.) poprimala širi opseg. Svoje pravno uobličavanje dobila je u *Zakoniku kanonskog prava* 1917. (kan. 1120.-1127.), a posve izravno, jasno i sveobuhvatno u *Zakoniku kanonskog prava* iz 1983. (kan. 1143.-1150.).

Razrješavanje ženidbe primjenom Pavlove povlastice u kanonskom pravu i pravnoj nauci razrađeno je do u detalje i dovoljno je poznato, te o tome ovdje neće biti govora.

Manje je poznata pastoralnim djelatnicima, a pogotovo običnim vjernicima, mogućnost da se razriješe još neke ženidbe, dakako, samo nesakramentalne ili koje nisu međusobno sklopile dvije krštene osobe, a koje ne mogu biti obuhvaćene Pavlovom povlasticom.

Razriješiti se može, kao nesakramentalna, i ženidba u kojoj je jedna stranka krštena, bilo u Katoličkoj bilo u kojoj odijeljenoj Crkvi, a druga je nekrštena. Ali za razliku od ženidaba koje se razrješuju Pavlovom povlasticom, i snagom općih odredaba kanonskog prava, ženidbena veza krštene i nekrštene stranke razrješuje se zamjениčkom vlašću (*potestate vicaria*) rimskog prvosvećenika.¹ To se razrješivanje ženidbene veze običava nazivati „apostolska povlastica“ (*privilegium apostolicum*), a ponekad i petrovska povlastica (*privilegium Petri-num*).

Iako je među teolozima i kanonistima odavno prevladalo mišljenje, potkrijepljeno također učenjem nekih papa,² a potom izričito potvrđeno u općem zakonodavstvu Crkve, da je apsolutno nerazrješiva samo tvrda i izvršena ženidba, u praksi su se ženidbe sklopljene između krštenih i nekrštenih osoba počele razrješivati tek nakon donošenja *Zakonika kanonskoga prava* 1917. godine.

1 O vlasti Pape, kao Kristova vikara na zemlji, u pogledu oprosta od nerazrješivosti ženidbene veze, Vidi, Antonino ABATE, *Lo scioglimento del vincolo coniugale nella giurisprudenza ecclesiastica*, Napoli, 1972., 7-54; Antonino M. ABATE, *Il matrimonio nella nuova legislazione canonica*, Brescia, 1985., 207-237.

2 Vidi, Félix M. CAPPELLO, *Tractatus canonico-moralis de sacramentis*, vol. V., *De matrimonio*, Torino, 1961., 721-723.

1. Služenje apostolskom povlasticom

Ženidbena veza u ženidbama sklopljenima između krštenih i nekrštenih osoba, koju neki nazivaju i naravna (*vinculum naturale*),³ počela se razrješivati u vrijeme pontifikata Pija XI. U jednome slučaju (god. 1924.) radilo se o razrješivanju ženidbe nekrštenoga muškarca i krštene žene anglikanske vjere. Nakon što je taj brak civilno raskinut ili razveden, nekršteni muškarac je odlučio primiti krštenje u Katoličkoj crkvi i želio je sklopiti novi brak s katoličkom strankom. U drugome slučaju (god. 1926.) u pitanju je bila ženidba krštenoga krivovjernika i nekrštene žene. Žena ga je poslije napustila i sklopila novi brak s drugim nekrštenim čovjekom. Kršteni krivovjernik iz prvoga braka postao je katolikom i pripušten je na sklapanje novoga braka s osobom katoličke vjere, što je bilo moguće samo razrješivanjem ženidbene veze njegova prvog braka s nekrštenom osobom.⁴

O postupku za razrješavanje tih ženidaba izdana je posebna Instrukcija s odgovarajućim odredbama.⁵ Nije se poslije toga dugo čekalo da se počne postavljati pitanje: Može li rimski prvosvećenik razriješiti također ženidbu katoličke i nekrštene osobe, sklopljenu uz oprost od zapreke razlike kulta ili različitosti vjere? Između te ženidbe i ženidbe dviju stranaka, od kojih je jedna nekrštena a druga krštena izvan Katoličke crkve, što se tiče same naravi tih ženidaba i čvrstoće ženidbene veze, nema bitne razlike. Ni ženidba katoličke i nekrštene osobe nije sakramentalna, i odatle proizlazi mogućnost također za razrješavanje i takvih ženidaba. Ženidbe katolika i nekrštenih osoba počelo se razrješivati za pontifikata pape Pija XII. (1947. i 1949. god.), a nastavljeno za Ivana XXIII. (god. 1959.)⁶ i takvi su slučajevi postajali sve brojniji i skoro normalna praksa.

Čula su se, međutim, i razmišljanja kako praksa razrješivanja naravne ženidbene veze može lako sablazniti katolike, budući da se ženidbe između katolika i nekrštenih stavljaju u povlašten položaj u odnosu na sakramentalne ženidbe dviju krštenih osoba, i može pot-

³ Vidi, A. ABATE, *Lo scioglimento*, 92ss.

⁴ Vidi, Félix M. CAPPELLO, *Tractatus*, 725; Eduardo F. REGATILLO, *Ius sacramentarium*, Santander, ³1960., 864; A. ABATE, *Lo scioglimento*, 99-103.

⁵ KONGREGACIJA SVETOGA OFICIJA, *Instructio: Normae pro conficiendo processu in casibus solutionis vinculi matrimonialis in favorem fidei per supremam Summi Pontificis auctoritatem*, 1. svibnja 1934. – Vidi, Xaverius OCHOA, *Leges ecclesiae post Codicem iuris canonici editae*, Romae, 1967., I. (god. 1917.-1941.), br. 1220, kol. 1535.

⁶ Vidi, Eduardo F. REGATILLO, *Ius sacramentarium*, 865; A. ABATE, *Lo scioglimento*, 104.

icati katolike da radije sklapaju ženidbe s nekrštenima, uz oprost od ženidbene smetnje različitosti kulta, budući da ostavljaju mogućnost njihova razrješenja i sklapanja nove ženidbe ako prva ne bi uspjela.⁷

Postavljalo se i pitanje može li Papa razriješiti ženidbu dviju nekrštenih osoba, ako nijedna od njih ne primi krštenja. Dugo vremena se držalo da to nije moguće budući da Papa nema nikakve vlasti nad nekrštenima jer da ne pripadaju Crkvi.⁸ S vremenom je, međutim, došlo do drukčijeg razmišljanja. Ako Papa i nema izravne vlasti nad nekrštenima, ima nad ženidbom kao božanskom ustanovom. I nekrštene obvezuju božanski naravni zakoni, pa tako i zakon o nerazrješivosti ženidbe. Kada se nađu u situaciji da se njihovu spasenju ne može providjeti drukčije nego razrješivanjem ženidbene veze, trebaju se obratiti onomu tko posjeduje tu vlast, a taj je rimski prvosvećenik. Takav bi slučaj bio kad dvije nekrštene osobe sklope ženidbu, a potom se razvedu, te neka od njih odluči sklopiti novi brak s osobom katoličke vjere,⁹ a sama se ne želi krstiti.

U tijeku pontifikata Pija XII. i Ivana XXIII. započelo je i s razrješivanjem takvih ženidaba, zatim je u prvim godinama pontifikata Pavla VI. ta praksa zaustavljena radi preispitivanja crkvenoga nauka u toj stvari, da bi se nakon toga opet nastavilo s podjeljivanjem oprosta i za ženidbe dviju nekrštenih osoba, makar se nijedna od njih ne krstila.

2. Korist vjere radi koje se razrješuju nesakramentalne ženidbe

Da bi se razriješila neka ženidba, nije dostatno samo da ona nije sakramentalna. I ženidbe između krštenih i nekrštenih osoba, kao i one između dviju nekrštenih, razrješuju se radi dobra ili u korist vjere (*favor fidei*) i spasenja duša (*salus animarum*). Razrješenje neke ženidbe može biti u korist vjere ne samo time što pogoduje krštenju nekrštenoga bračnog druga, kakav je slučaj kod Pavlove povlastice, nego i na više drugih načina. Zato je potrebno razjasniti u čemu se sve sastoji korist vjere i za koga takva korist može postojati.

2.1. U čemu se sastoji korist vjere

Evo što se o tome kaže u jednome razjašnjenju Kongregacije za

⁷ Vidi, A. ABATE, *Lo scioglimento*, 106-107.

⁸ Vidi, A. M. ABATE, *Il matrimonio*, 329-332.

⁹ Vidi, A. M. ABATE, *Il matrimonio*, 332-336.

nauk vjere: „Korist vjere i spasenje duša može proizlaziti iz krštenja stranke koja traži razrješenje; isto tako iz duhovne blagodati koja nadolazi strankama i njihovoj djeci kao i crkvenoj zajednici sklapanjem ili konvalidiranjem nove ženidbe“.¹⁰ Iz toga proizlazi da je razrješenje jedne ženidbene veze i omogućivanje da se sklopi druga ženidba u korist vjere ako će nekrštena stranka primiti krštenje ili ga je već primila; a isto tako može biti i u tome da bračni drug koji je bio kršten, ali izvan Katoličke crkve, prijeđe ili odluči prijeći u Katoličku crkvu. Ali i bez krštenja ili obraćenja neke od stranaka iz razrješenja nesakramentalne ženidbe i sklapanja nove mogla bi se postići duhovna blagodat. Naime, za stranku koja moli razrješenje svoje ženidbene veze, bila ta stranka katolička ili ne, ako je u javnome obliku ili faktično uspostavila novu bračnu zajednicu koju je moralno nemoguće prekinuti, razrješenjem prethodne ženidbe i sklapanjem nove uklanja se stanje konkubinata i pogoduje se spasenju dotičnih osoba.¹¹

2.2. Za koga može postojati korist vjere

Kad se traži razrješenje nesakramentalne ženidbe, može se naprije raditi o koristi vjere za katoličku stranku. Ona može sklopiti novi brak s osobom katoličke vjere, s krštenom nekatoličkom ili s nekrštenom osobom. U prvome i drugome slučaju duhovna blagodat je u tome što bi novi brak bio sakramentalan. A u trećemu slučaju katoličkoj stranci, koja se rastavila ili razvela od svojeg nekrštenog bračnog druga i možda uspostavila priležničku zajednicu, razrješenjem prethodne ženidbe pruža se mogućnost da izbjegne priležništvo, ili da ga otkloni ako je već uspostavljeno, da uredi svoje stanje i u novoj bračnoj zajednici živi potpunim kršćanskim i katoličkim životom te tako stupi na put koji vodi vječnom spasenju.¹²

Korist vjere i duhovna blagodat koja postoji za katoličku stranku, kada traži i dobije razrješenje ženidbe, može postojati i za krštenu nekatoličku stranku kad traži razrješenje svoje ženidbe koja je sklopljena s nekrštenom osobom da bi sklopila novi brak s katoličkom strankom, ako postoji utemeljena nada da će novi brak pogodovati njegovu, odnosno njezinu obraćenju na katolicizam.¹³

¹⁰ KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Normae pro solutione vinculi matrimonialis in favorem fidei per supremam Summi Pontificis auctoritatem*, Pol. Vat., 1973., art. 1., § 4.

¹¹ Vidi, A. M. ABATE, *Il matrimonio*, 298.

¹² A. M. ABATE, *Il matrimonio*, 299.

¹³ A. M. ABATE, *Il matrimonio*, 299.

Ne gleda se samo na korist vjere za stranku iz prethodne ženidbe koja će se razriješiti, bilo da se nekrštena krsti, bilo da se krštena obrati na katolicizam, nego se uzima u obzir i korist vjere koja bi mogla uslijediti za nekoga trećeg. Tako korist vjere i duhovna blagodat može proizaći za osobu s kojom će netko, čiji se brak razrješuje, sklopiti novu ženidbu. Ta osoba može biti nekatolik ili nekatolkinja, ali krštena i koja je raspoložena stupiti u Katoličku crkvu; zatim nekrštena i bez iskazane želje da se krsti, odnosno krštena izvan Katoličke crkve i bez namjere da se obrati na katolicizam; a može biti i katolik ili katolkinja. U prvome slučaju duhovna blagodat bi bila u krštenju nekrštene osobe, odnosno u obraćenju na katoličku vjeru one koja je krštena u odijeljenoj Crkvi ili crkvenoj zajednici; u drugome, iako nekrštena stranka nije pokazala namjeru krstiti se, odnosno krštena osoba nije pokazala namjeru pristupiti u Katoličku crkvu, moglo bi se raditi o utemeljenoj nadi da će se ipak krstiti ili stupiti u Katoličku crkvu; u trećemu slučaju, pri razrješivanju neke nesakramentalne ženidbe, za osobu katoličke vjere to razrješivanje bi moglo biti na njezino duhovno dobro ako predstavlja jedinu pogodnu priliku da sklopi valjanu ženidbu s nekrštenom ili nekatoličkom osobom čija se ženidba razrješuje.¹⁴

Nadalje, razrješenu nesakramentalne ženidbe može pogodovati i duhovna blagodat za djecu, i onu rođenu u tome braku i onu koja su rođena ili će se roditi u novome braku koji će se sklopiti ili konvalidirati. Djeca, dakle, mogu pripadati ili osobi čiji se brak razrješuje, ili onoj s kojom će ta sklopiti novi brak, ili njima obadvojema, rođena u izvanbračnoj zajednici ili priležništvu svojih roditelja. Sklapanjem braka među dotičnim osobama djeca mogu rasti u normalnu obiteljskom ozračju, s mogućnošću također da budu krštena i katolički odgajana.¹⁵

Na kraju, kako se kaže u naprijed spomenutom razjašnjenju Kongregacije za nauk vjere, korist vjere može biti i u duhovnoj blagodati za crkvenu zajednicu u kojoj dvije osobe sklapaju ili konvalidiraju novi brak, ili u koju se kao bračni drugovi uključuju. Za kršćansku zajednicu duhovna blagodat će biti ako se razrješanjem nesakramentalne ženidbe izbjegava ili otklanja nevaljan brak i izvanbračna zajednica koja bi bila na sablazan vjernicima. U svakome slučaju, oprost od ženidbene veze daje se radi providanja duhovnomu dobru pojedinaца, ali ni u kojemu slučaju ono ne smije biti na štetu određene zajed-

¹⁴ A. M. ABATE, *Il matrimonio*, 299.

¹⁵ A. M. ABATE, *Il matrimonio*, 299-300.

nice, jer opće dobro i dobro zajednice prevladava nad pojedinačnim i privatnim dobrom. Zato se pri razrješivanju određene ženidbe gleda i postoji li pogibelj sablazni, čuđenja ili pakosnog tumačenja bilo među katolicima bilo nekatolicima kao da Crkva pogoduje divorciju ili razrješavanju ženidbene veze i braka.¹⁶

Evo sasvim jednostavna primjera. Dvije nekrštene osobe, ili jedna krštena izvan Katoličke crkve a druga nekrštena, sklope valjan civilni brak. Nakon nekoga vremena one se civilno razvedu i jedna od tih osoba sklopi novi civilni brak s osobom katoličke vjere. Razrješivanje prvoga braka bit će u korist vjere nekrštene osobe ako će se ona krstiti, odnosno krštene nekatoličke stranke ako će prijeći u Katoličku crkvu; a za treću osobu, u ovome slučaju za katolkinju koja živi u nevaljanu braku, razrješenje prethodnoga braka njezina nekatoličkog partnera bit će u korist vjere za nju time što će omogućiti da ona svoj brak sredi pred Crkvom i da živi punim vjerničkim životom.

Ili drugi primjer. Jedan katolik, dobivši oprost od ženidbene zapreke različite vjere, valjano se oženi muslimankom ili osobom koja je nekrštena i bez ikakve vjere. Nakon izvjesnoga vremena ta osoba svojevóljno napusti katoličkoga bračnog druga i uda se ponovno za drugu neku nekrštenu osobu. A i katolik se ponovno oženi katolkinjom, dakako sklapanjem samo civilnoga braka. Taj je brak izvana gledano bio sretan i okrunjen brojnom djecom, ali su bračni drugovi trpjeli zbog toga što ne mogu na sakramente ispovijedi i pričesti; a trpjela su zbog toga i njihova djeca.

Živeći u nesređenim brakovima ili u izvanbračnim zajednicama, katolicima je ugroženo njihovo vječno spasenje. A uređivanjem tih novonastalih bračnih zajednica pred Crkvom, omogućilo bi se katoličkim bračnim drugovima potpuno provođenje vjerskoga života i olakšalo bi im se postizanje vječnoga spasenja, a koristilo bi i katoličkomu odgoju njihove djece. Razrješivanjem ženidbene veze nesakramentalnih brakova stvara se mogućnost za sklapanje novih valjanijih i pred Crkvom uređenih bračnih zajednica, i to svakako može biti na korist vjere kako onoga čiji će se raniji brak razriješiti, tako i osobe s kojom će se sklopiti novi valjan brak, a i djece koja su već rođena ili će se roditi u novome braku, te vječnomu spasenju jednih i drugih.

¹⁶ A. M. ABATE, *Il matrimonio*, 300.

3. Vođenje postupka za razrješenje ženidbe apostolskom povlasticom

Kongregacija za nauk vjere donijela je 6. prosinca 1973. posebne odredbe o razrješavanju ženidbe apostolskom povlasticom i o vođenju postupka s tim u svezi.¹⁷ U nacrtu novoga *Zakonika* nalazila se jedna opća odredba o tome,¹⁸ ali je ona iz konačnog promulgiranog teksta izostavljena. Spomenute odredbe Kongregacije za nauk vjere vrijedile su neko vrijeme i nakon stupanja na snagu novog *Zakonika kanonskog prava*, da bi ta Kongregacija kasnije izradila nove, koje je papa Ivan Pavao II. odobrio u audijenciji 16. veljače 2001., a ista Kongregacija je 30. travnja 2001. donijela dokument – *Normae: Potestas Ecclesiae – de conficiendo processu pro solutione vinculi matrimonialis in favorem fidei*, koji je potpisao Joseph kard. Ratzinger, tadašnji prefekt Kongregacije.¹⁹ I sada se postupak za razrješavanje ženidbi apostolskom povlasticom odvija prema tim novim odredbama.

Evo kratkog pregleda tih odredaba.

Ženidbu koju su sklopile stranke, od kojih barem jedna nije krštena, može u korist vjere razriješiti vrhovni svećenik, Papa, ako ženidba nije bila izvršena nakon što su oba bračna druga primila krštenje (čl. 1.). Prije nego molba dođe pred vrhovnog svećenika, spada na Kongregaciju za nauk vjere da ispita pojedine slučajeve i da, ako je uputno, molbu za dobivanje milosti razrješenja ženidbene veze podastre vrhovnom svećeniku (čl. 2.). Molbi za razrješenje neke ženidbe treba prethoditi istraživanje i postupak za koji je nadležan dijecezanski biskup, i oni koji se u pravu s njim izjednačavaju, ili u istočnim sjedinjenim Crkvama eparhijski biskup (čl. 3.).

3.1. Nužni uvjeti za razrješenje ženidbene veze

Za razrješavanje ženidbene veze apostolskom povlasticom temeljni ili bitni su ovi uvjeti:

- da za cijelo vrijeme braka koji bi se imao razriješiti barem je-

¹⁷ KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Normae pro solutione vinculi matrimonialis in favorem fidei per supremam Summi Pontificis auctoritatem*, Pol. Vat., 1973.

¹⁸ Vidi, *Codex Iuris Canonici, Schema novissimum iuxta placita Patrum Commissionis emendatum atque Summo Pontifici praesentatum*, Typis Polyglotis Vaticanis, 1982., c. 1150.

¹⁹ KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Normae: Potestas Ecclesiae*, kojih se treba pridržavati u vođenju postupka za razrješenje ženidbene veze „za dobro vjere“, 30. travnja 2001. u *Enchiridion Vaticanum*, Edizioni Dehoniane, Bologna, 2004., sv. 20, 402-423.

dan od bračnih drugova nije bio kršten, a to znači da ženidba nije postala sakramentalnom;

- ako je za trajanja nekog braka primila krštenje i druga stranka, odnosno bračni drug koji je u vrijeme sklapanja ženidbe bio nekršten, ili su krštenje primila oba bračna druga nakon što su sklopili valjanu ženidbu, da poslije toga među njima nije bilo spolnog općenja (jer bi u suprotnome slučaju dotični brak postao sakramentalan i izvršen, i kao takav postao bi apsolutno nerazrješiv).

3.2. Utvrđivanje uvjeta i činjeničnoga stanja

Uz navedene temeljne ili bitne uvjete, za razrješenje nekog braka apostolskom povlasticom još se traži da:

- ne postoji nikakva mogućnost za ponovno uspostavljanje bračnog zajedništva među određenim osobama čiji je brak u pitanju (čl. 4.,1°);
- stranka moliteljica nije kriva, isključivo ili pretežito, za brodolom braka, niti je stranka s kojom bi se imao sklopiti ili konvalidirati novi brak svojom krivnjom prouzrokovala rastavu bračnih drugova (čl. 4.,2°);
- ako katolička stranka namjerava sklopiti ili konvalidirati novi brak s nekrštenom osobom ili s krštenom nekatoličkom osobom, ona treba izjaviti da je spremna otkloniti pogibelj otpada od vjere, a nekatolička stranka izjaviti da je spremna ostaviti katoličkoj stranki slobodu da ispovijeda vlastitu vjeru i da djecu krsti i odgaja u katoličkoj vjeri (čl. 5.,§ 1.); te izjave treba dati napismeno i obje ih stranke potpisati (čl. 5., § 2.).

Ne može se voditi postupak i Kongregaciji za nauk vjere uputiti molba za razrješenje ženidbene veze u korist vjere ako je ta ženidba sklopljena ili konvalidirana nakon što je prethodni brak ili ženidba razriješana također u korist vjere (čl. 6.).

Može se tražiti razrješenje ženidbene veze nesakramentalne ženidbe sklopljene nakon dobivenog oprosta od zapreke različitosti vjere ako katolička stranka namjerava sklopiti novi brak s krštenom osobom (čl. 7., § 1.), a ne da bi sklopila novi brak ponovno s nekrštenom strankom. Molba se može uputiti vrhovnom svećeniku za razrješenje ženidbe sklopljene uz oprost od zapreke različitosti vjere ako nekrštena stranka iz tog braka namjerava primiti krštenje i sklopiti novi brak s krštenom strankom (čl. 7., § 2.). Biskup ne treba slati Kongregaciji za nauk vjere molbu za razrješenje ženidbe ako postoji opravdana sum-

nja o iskrenosti obraćenja stranke moliteljice ili stranke s kojom se namjerava sklopiti brak, makar da su jedna ili obje stranke primile krštenje (čl. 7. § 3.).

Kad je riječ o sklapanju ženidbe katekumena, vjenčanje se treba odgoditi do iza krštenja; a ako to nije moguće zbog teških razloga, treba imati moralnu sigurnost da će se krštenje uskoro primiti (čl. 8.).

Ako za stranku moliteljicu postoje kakve poteškoće glede načina udovoljavanja obvezama prema ranijem bračnom drugu i stečenoj djeci, ili ako postoji bojazan od sablazni zbog podjeljivanja milosti razrješenja ženidbe, biskup se treba posavjetovati s Kongregacijom (čl. 9.).

Ako se zbog nekog razloga pozitivno sumnja o valjanosti ženidbe od koje se traži razrješenje, molba se upućuje vrhovnom svećeniku, ali s napomenom o postojanju te sumnje (čl. 10.).

U daljnjim odredbama o samom vođenju postupka za traženje razrješenja ženidbene veze najprije se naznačuje da ga vodi ili biskup sam, ili da to povjerava istražitelju izabranom između sudaca dijecezanskog sudišta ili između osoba koje on za tu službu odobri, i to uz pomoć bilježnika i uz sudjelovanje branitelja ženidbene veze (čl. 11., § 1.); to povjeravanje vođenja postupka nekome drugom treba biti napismeno i konstatirano u spisima (čl. 11., § 2.).

U istražnom postupku treba saslušati oba bračna druga (čl. 12., § 2.), a tvrdnje treba dokazati prema odredbama prava bilo ispravama, bilo iskazima vjerodostojnih svjedoka (čl. 12., § 1.). Izjave stranaka ne mnogu imati pune dokazne snage, osim da ih potkrepljuju drugi elementi iz kojih je moguće doći do moralne sigurnosti (čl. 12., § 3.).

Isprave koje su podnesene bilo u izvornom obliku bilo u autentičnoj kopiji bilježnik treba ovjeriti (čl. 13., § 1.), i one koje se šalju Kongregaciji za nauk vjere trebaju biti cjelovite i u kopiji ovjerenoj od biskupova bilježnika (čl. 13., § 2.).

Ispitivanje stranaka i svjedoka vrši istražitelj, pozvavši branitelja ženidbene veze da prisustvuje, i bilježnik mu treba biti na pomoći (čl. 14., § 1.), a od stranaka i svjedoka treba zatražiti prisegu da će govoriti istinu ili da je istinito što su kazali; ako netko odbije dati prisegu, saslušat će ga se i bez nje (14., § 2.), svakako uz napomenu u spisima istrage da je stranka odbila dati prisegu.

Stranke i svjedoke istražitelj treba ispitati prema upitniku koji je ranije pripremio on sam ili branitelj ženidbene veze; ako slučaj traži, mogu se dodati i drugi upiti (čl. 14., § 3.), a odgovore trebaju potpisati stranke, istražitelj i bilježnik (čl. 14., § 4.). Ako druga stranka ili neki svjedok odbije, ili se ne može pojaviti da dadne iskaz, njihove izjave se

mogu uzeti pred bilježnikom ili na bilo koji drugi zakonit način samo ako je sigurna njihova točnost i autentičnost (čl. 15., § 1.), a odsutnost iz postupka druge stranke, proglašeno prema odredbi prava, treba u spisima evidentirati (čl. 15., § 2.).

Nepostojanje krštenja kod kojega god od bračnih drugova mora biti tako dokazano da se isključi svaka razborita sumnja (čl. 16., § 1.) i o tome treba ispitati svjedoke, vodeći računa o njihovim osobinama, uzete koliko je moguće između roditelja i krvnih srodnika nekrštene stranke ili onih koji su bili uz nju u vrijeme njezina djetinjstva i poznaju cijeli tijek njezina života (čl. 16., § 2.). Svjedoke treba ispitati ne samo o nepostojanju krštenja nego i o okolnostima i indicijama iz kojih izlazi kao vjerojatno da krštenje nije podijeljeno (čl. 16., § 3.), a treba se pobrinuti da se također pregledaju knjige krštenih u mjestima za koje je utvrđeno da je stranka u njima živjela u vrijeme djetinjstva, posebno u crkvama koje je možda posjećivala ili u kojoj je ženidbu sklopila (čl. 16., § 4.). Ako je ženidba bila sklopljena uz oprost od zapreke različitosti vjere, istražitelj treba pribaviti kopije oprosta i predbračnog ispitivanja (čl. 16., § 5.).

Ako je u vrijeme kad se traži milost razrješenja ženidbe nekršteni bračni drug već primio krštenje, treba obaviti istragu o mogućem zajedničkom stanovanju s drugim krštenim bračnim drugom poslije krštenja; o tome također treba ispitati svjedoke (čl. 17., § 1.), a same bračne drugove treba ispitati jesu li poslije rastave imali među sobom neki, i kakav odnos, i naročito da li su izvršili bračni čin (čl. 17., § 2.).

Istražitelj treba skupiti informacije o životnom stanju druge stranke te naznačiti je li ona nakon razvoda pokušala sklopiti novi brak (čl. 18., § 1.); stranke i svjedoke treba ispitati koji je bio razlog rastave ili razvoda, tako da se vidi čija je bila krivnja za raskid braka ili brakova (čl. 18., § 2.). Treba zatražiti kopiju odluke o razvodu ili presude o civilnoj ništavosti braka stranaka (čl. 19., § 1.); isto tako, ako postoji, treba predočiti kopije dekreta razvoda ili presude o civilnoj ništavosti i dispozitivu kanonske presude o ništavosti bilo koje ženidbe koju je pokušala bilo koja od stranaka koje su si obećale ženidbu (čl. 19., § 2.).

Istražitelj treba navesti je li stranka moliteljica imala djece i kako se pobrinula, ili namjerava pobrinuti, prema zakonima i svojim mogućnostima, za vjerski odgoj te djece (čl. 20., § 1.), a također izvidjeti postoje li obveze stranke moliteljice, bilo moralne bilo građanske, prema prvom bračnom drugu i djeci koju je imala (čl. 20., § 2.).

Stranku moliteljicu ili koja je obećala brak, ako je obraćena

i krštena, treba ispitati o vremenu i o nakani vezanoj za primanje krštenja (čl. 21., § 1.); župnika treba pitati o motivima koji su bili razlog krštenja, a naročito o časnosti stranaka (čl. 21., § 2.).

U spisima treba iznijeti izričitim riječima kakve je religioznosti i stranka moliteljica i stranka kojoj je obećana ženidba (čl. 22., § 1.). Treba pribaviti i u spise priložiti isprave krštenja ili ispovijesti vjere, ili jednoga i drugoga (čl. 22., § 2.).

Kad se istražni postupak završi, istražitelj treba sve spise, izostavivši njihovo objavljivanje, s prikladnim izvještajem proslijediti branitelju ženidbene veze, na kojeg spada da izvidi ima li razloga koji bi priječili da se ženidbena veza razriješi (čl. 23.). Svi se spisi na kraju predaju biskupu da dadne svoje mišljenje o molbi. On u iznošenju svojega mišljenja treba detaljno prikazati jesu li ispunjeni svi uvjeti potrebni za podjeljivanje milosti, naročito glede jamstava o kojima je riječ u čl. 5., (čl. 24., § 1.), a radi se o izjavi katoličke stranke da je spremna otkloniti pogibelj otpada od vjere i nekatoličke stranke da je spremna ostaviti katoličkoj stranci slobodu da ispovijeda vlastitu vjeru i da djecu krsti i odgaja katolički. Biskup treba također iznijeti razloge koji idu u prilog podjeljivanja milosti razrješenja ženidbene veze, uvijek dodavši je li stranka moliteljica već na bilo koji način pokušala ženidbu ili živi u prilježnosti (čl. 24., § 2.).

Nakon svega, biskup šalje Kongregaciji za nauk vjere tri kopije svih spisa u tiskanom obliku, zajedno sa svojim mišljenjem i primjedbama branitelja ženidbene veze, dopunjene popisom materije sadržane u istražnim spisima i kratkim sadržajem (čl. 25., § 1.). Biskup se također ima pobrinuti da se spisi istražnog postupka, izrađeni jezikom i stilom mjesta, prevedu na jedan od jezika prihvaćenih u uređovanju Rimske kurije, uz pridodanu izjavu, utvrđenu prisegom, o njihovom vjernom prijepisu i prijevodu (čl. 25., § 2.).²⁰

Druga faza, razmatranje slučaja, spada na Kongregaciju za nauk vjere. Ona preispituje spise biskupijskog istražnog postupka i odlučuje ima li osnove, i je li prikladno ili nije, da se Svetome Ocu preporuči da podijeli milost i razriješi odgovarajuću ženidbu.

²⁰ Sve odredbe vidi u KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Normae: Potestas Ecclesiae*, kojih se treba pridržavati u vođenju postupka za razrješenje ženidbene veze „za dobro vjere“, 30. travnja 2001. u *Enchiridion Vaticanum*, Edizioni Dehoniane, Bologna, 2004., sv. 20, 412-423.

DISSOLUTION OF MARRIAGE AND APOSTOLIC PRIVILEGE

Summary

Indissolubility is an essential characteristic of marriage. But while some marriages are absolutely indissoluble, there are those that can be dissolved either on the basis of Pauline Privilege or through special Apostolic privilege. We discuss marriage dissolution based on the authority of the Pope, or on apostolic privilege.

Based on this principle, it is possible to dissolve a non-sacramental marriage between two non-baptized persons, even though neither is baptized; or the marriage of a non-baptized and a baptized non-Catholic person; or the marriage of a Catholic person and a non-baptized person if dissolution can be judged to benefit faith and the eternal salvation of those persons, or a person with whom a valid marriage is intended to be made. In such cases, after an investigation conducted in a manner determined by the regulations of the Congregation for the Doctrine of the Faith has found that the marriage is not sacramental and that its dissolution will favor faith, a marriage may be dissolved on papal authority.

Key words: *apostolic privilege, favor of faith, marriage dissolution, non-sacramental marriage.*

Translation: Darko Tomašević and Kevin Sullivan